

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

III. De Matrimonij, cum Impotente initi Dissolutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

sicut, qui jam solvendo non est, solvendi obligationem subire in futurum tempus potest, sic etiam, qui propter defectum ætatis ad conjugales actus exhibendos potens jam non est, eos, cum potens erit, exhibendi obligationem subire valebit per contractum matrimonialem: licet id nequeat, qui impotentiam perpetuam laborat instar ejus, qui solvendo nunquam est futurus; nam & hic solvendi obligationem, cujus est incapax, subire non potest, *arg. Regg. cit.* Ex hac resolutione

Inferitur primò, perpetuam impotentiam etiam solummodo respectivam matrimonium cum persona, quacum actus conjugales ei impossibiles sunt, dirimere Jure Naturali; cum tali personæ eradi nequeat jus in corpus suum, neque etiam subiri obligatio ei exhibendi, si exigantur, actus conjugales; quòd hi respectu ejusmodi personæ impossibiles sint. Secundò, idem juris esse etiam, si impotentia proveniat ab extrinseco v.g. ex maleficio; cum etiam talis actum conjugalem aliquando respectu omnium, aliquando respectu unius vel plurium & tertiarum personarum impossibilem; ac proinde respectu earum matrimonium irritum reddat. Tertio, irrita etiam esse conjugia infidelium, quorum uterque vel alter perpetuam impotentiam laborat; cum enim inter impotentes & cum ipsis initorum conjugiorum nullitas ex ipsa matrimonii natura oriatur, pariter afficiet fideles & infideles. Ita *cit.* Sanchez & Perez uterque à n. 5.

ARTICULUS III.

De Matrimonii cum Impotente initi Dissolutione.

SUMMARIUM.

47. *Hac Jure permessa non est ipsis conjugibus:*
48. *Quibus etiam audientia aliquando negatur,*
49. *Aliquando conceditur ante experientiam triennemem.*
50. *Circumspectè tractanda est causa impotentia:*
51. *Cujus signa, si evidentia,*
52. *Vel moraliter certa sunt, matrimonium dissolvendum.*
53. *Cum illa dubia sunt, triennium expectandum,*
54. *Eoque exactò pro matrimonio pronuntiandum est:*
55. *Nisi impotentiam fateatur conjux uterque,*
56. *Triennium illud inchoatur copula attentatione,*
57. *Et moraliter continuum exigitur.*
58. *Matrimonii dissoluti, si potentia appareat, redintegratio facienda est:*
59. *Nisi impotentia miraculò,*
60. *Vel malis artibus sit sublata:*
61. *Vel matrimonium solum sit propter impotentiam solum respectivam.*
62. *Aut ex maleficio proveniente,*
63. *Eamque solum temporaneam fuisse, non appareat.*
64. *Matrimonii redintegrationi premitenda est Penitentia.*

Quantumvis cum impotente verum matrimonium consistere non possit, & propterea, qui hoc cum illo inicit & de impotentia certus est, carnalem copulam illicitè attentet, à conjugio tamen recessus ei Jure permixsus non est sine Ecclesiæ auctoritate, *arg. c. Lxxv 3. de Divortio.*
K k Ab ipso

48. Ab ipso etiam iudice Ecclesiastico adversus matrimonium suum proclamantium querelas, non indiscriminatim omnes, admittendas, docet Burcardus relatus *c. 1.* ubi mulieri, viri impotentiam post annum vel dimidium alleganti, audientia denegatur, & rationis loco ei obicitur; Cur tamdiu tacuerit; *Cum factum est & intra breve tempus scire potuerit, an sit aptus ad copulam.* Cui textui primò intuitu aperte adversari videntur *c. Fraternalitas 6. & c. fin.* decisiones, quarum priori post multos, posteriori, post octo cohabitationis annos adversus matrimonium conquerens auditur: idque iure optimò; cum, *Quòd ab initio nullum est; tractu temporis non convalescat per Reg. Quòd ab initio 29. ff. & Reg. Non firmatur 18. in 6.* & matrimonium præscribi ullo tempore non possit, *c. Non debet 8. §. fin. de Consang. & Affinit.* Quas sanctiones Canonicas ut ab Antinomix vitio absolverent, VV. Interpp. multum; & multi nequicquam laborarunt. Nec desuere & à Sanchez *Lib. 7. de Matr. disp. 8. n. 2.* referuntur, qui relatum *c. 1. cit.* dispositionem *c. Fraternalitas & c. fin. cit.* asserent correctam. Imò ei negarent vim Juris; quòd neque ex Rescriptis Apostolicis, neque ex alicujus Concilii generalis decretis translata sit in Decretales. Sed perperam; cum Juris correctio, ubi congrua interpretatione potest, vitanda sit; & si ratio habenda esset fontis, ex quo textus in Decretales derivatus est, vis & autoritas Juris innumeris textibus adimenda foret.

Meliùs ergo alii, *c. 1. cit.* mulieri, post notabile temporis intervallum viri impotentiam proponenti, audientiam eò solum casu denegari, ajunt, quò vir, se potentem asserens, ei contradicit, & necdum lapsus est triennium, atque in

super impotentix evidentiã certave aut saltem verisimilia indicia non allegantur & probantur. Hòc ergo casu, licet audientia ei deneganda, audienda tamen mulier est. Imprimis, si, viro etiam se potentem asserente, post unum vel duos menses à copulæ attentione lapsos statim proclamet, juxta *c. 1. cit. V. Si autem.* Dein etiam, si vir ei non contradicat aut, hòc ipsi contradicente, seque potentem asserente, post experientiam triennem: atque ante hanc etiam, si ab ipsa allegata impotentix evidentiã certave aut saltem verisimilia indicia asferantur. Si hæc dubia duntaxat sint, audientia ei quidem ante, *V. Si autem cit.* non etiam post triennem experientiam denegatur, *c. Fraternalitas & c. fin. cit.* Atque ita hos textus in concordiam reducunt Gutierrez *de Matr. cap. 120. n. 7. cit.* Sanchez *disp. 109. n. 14.* & Palao *Tract. 28. disp. 4. p. 13. §. 8. n. 2.*

In praxi cum adversus matrimonium ex causã impotentix, etiam jullo tempore, provocatur, iudex Ecclesiasticus propter arduitatem negotii ad illius dissolutionem nequaquam temerè, sed circumspectione maxima: neque ex sola conjugum unius, vel etiam utriusque confessione: sed, si de corporis defectu certò constare aliunde non possit, prævia inspectione corporum, masculini per Medicos & Chirurgos, femineï verò per obstetrices aliàsque honestas matronas: non eòdem semper modò, sed pro varietate indiciorum ac probationum varietate aliquando statim, aliquando ex intervallo procedet.

Et primò quidem, si de impotentia constet ex signis, peritorum iudicò omnino certis & physicè evidentibus, v.g. quòd mas virilibus vel utroque teste careat, vel illa omnino arida habeat: facmina propter nimiam arctitudinem ad omnem

omnem coitum inepta indubitatè appareat, matrimonium sine mora aliàve probatione ac solemnitate dissolvendum est, adeò; ut, conjugibus juramentum deferri, non sit necesse: sed sufficiat; quòd id delatum ac præstitum sit à Medicis & aliis, qui ejusmodi signa adesse testantur. Ita cum Glossa in *c. Fraternitatis 6. V. Matronas*, Panormit. *ibid. n. 11.* & aliis Interpp. ac DD. *citt. Guttierrez cap. 120. n. 2. Sanchez disp. 107. n. 3. & Pontius Lib. 7. de Matr. cap. 66. n. 1.* Ratio est; quòd tali casu certa sit matrimonii nullitas: quã compertã, carnale commercium Juri Naturali adversatur.

52. Secundò, si impotentia signa verisimilia, & non phycè, sed moraliter duntaxat certa sint, *citt. Sanchez n. 4. cum Ant. de Butrio in c. Laudabilem 5. n. 14. & Alex de Nevo ibid. n. 17.* matrimonii dissolutioni præmitti vult juramenta, quibus conjuges, de quorum alterius impedimento agitur, se coire non posse: & eorum septem propinqui aut vicini, se credere, eos verum jurasse, asserant, juxta *c. cit. & c. fin.* Ratio est; quòd, cum signa solum moraliter certa, meritò major, quàm cum ea omnino evidèntia sunt: & minor probatio exigatur, quàm cum ea dubia sunt. Unde, cum *c. Laudabilem cit.* ad cognoscendam frigiditatem triennalis cohabitationis experientia præscribitur, id de casu, quò impotentia signa certa & evidèntia non adfunt, intelligendum, notat & ex *c. cit. verbis, Si frigiditas prius probari non possit*, desumit Panormit. *in c. cit. n. 5.*

53. Tertio, si signa sint dubia, & impotentiam, uno negante, alter duntaxat, imò satis probabiliter etiam, si eam uterque conjux fateatur, concedendum ipsis est triennium ad experiendum, an matrimonium per veram copulam carnalem valeant consummare, *cc. citt.* Imò,

si fœmina duodecimum aut mas decimū quartum annum primum egressi, eorumque potentia dubia esset, tempus experientia longius indulgendum, nec matrimonium dissolvendum esset ante libertatem plenam & perfectam: quam, licet fœmina impletò decimò quartò, *l. Mala 14. ff. de Alimentis*, mas tamen non adipiscitur ante exactum ætatis annum decimum octavum, *l. Arrogato 40. §. 1. ff. & §. Minore 4. Instit. de Adopt.* Hostiens. *in c. Laudabilem cit. post pr. ubi Joan. Andr. n. 3. cit. Sanchez disp. 108. n. 4.*

Quartò, lapso trienniò, si matrimonium verè consummatum neget vir, & fœmina affirmet: & impotentia signa certa aut saltem verisimilia non appareant, fides habenda affirmanti, & sententia pro matrimonio ferenda est; partim *arg. c. fin. de Sent. & re jud. & Regulæ, In pari causa potior est conditio possidentis*, quæ est *65. in 6. Panormit. in c. 1. n. 5.* partim; quòd fœmina, viro impotenti cohabitare & sterilis apparere velle, non præsumatur. Ita *in c. 1. Hostiens. n. 1. Joan. Andr. n. 4. Alex. de Nevo n. 2. & alii Interpp. ac DD.* quos referunt & sequuntur Mascard. *de Probat. conclus. 312. n. 24. & cit. Sanchez disp. 109. n. 9.* Si verò matrimonium consummatum, negante fœminã, affirmet vir: & hunc impotentem, per Medicorum & Chirurgorum: aut, illam incognitam & adhuc virginem esse, per matronarum & obstetricum inspectionem probari nequeat, fides habenda est viro affirmanti; cum *arg. c. fin. & Reg. citt.* tum verò; quòd vir caput sit mulieris, *c. 1.* ut propterea etiam ejus potius, quàm istius, assertioni fides sit adhibenda, Panormit. *in c. cit. n. 5. ubi Alex. de Nevo n. 17. & alii DD. relatis Sanchez n. 1. & Palao n. 7.*

K k 2

Quintò

35. Quintò demum, si alterum impotentem uterque affirmet, ad tollendam suspicionem collusionis, juxta *c. Laudabilem cit.* ipsis cum septima manu propinquorum aut vicinorum: vel, si tales & tot haberi nequeant, aliorum bonæ famæ & pauciorum, juramentum modò antè dictò est deferendum. Quò præstitò, matrimonium irritum declarandum, & ei, qui potens est, ad alia vota transitus est permittendus, *c. cit. & c. fin. Glossa in can. Requisisti 2. V. Septimâ manu, 33. q. 1. Sylvester V. Divortium q. 20. cit. Gutierrez n. 13. Sanchez disp. 108. n. 7. & Pontius n. 5. Ex dictis*

35. Dubium oritur primò, de triennio à Jure ad experimentum indulti computatione. Et id quidem ab attentatâ copulâ potiùs, quàm à matrimonii contracti die, computandum, satis convenit inter DD. & ratio perspicua est; quia conceditur ad explorandam conjugis potentiam: quæ exploratio inchoatur ipsâ copulâ attentatione. Unde *c. Laudabilem cit.* verba, *A tempore contracti matrimonii cohabitent per triennium*, exaudiunt de illius contractu, ut ferè solet, perfecto cum copulâ attentatione, *Glossa in c. cit. V. Contracti, ubi Hostiens. c. cit. pr. Alex. de Nevo n. 10. & cit. Sanchez disp. 110. n. 1.*

An autem ab attentatione illa, vel potiùs à decreto judicis computandum sit, dissensio inter eos est. Mihi, spectato Jure, id ab illa potiùs, quàm ab isto, sive à termino à judice præfigendo, computandum: idque *c. cit.* insinuatum & clarè proditum videtur *c. fin.* quò locò mulier, quæ viro suo per octo annos cohabitavit, ab eo statim separanda asseritur, si constiterit, eos intra prædictos octo annos per continuum triennium insimul habitasse, Panormit. *in c. fin. cit.*

*n. 12. cit. Gutierrez cap. 121. n. 3. & Sanchez n. 4. & 5. sed, licet hoc Jure verius, Curia tamen Romanæ praxi, id à decreto judicis currere, testis est Farinacius Consil. vol. 1. decis. 27. & 277. quòd, insinuatò sibi decretò judiciali, præmissâque confessione peccatorum & SS. Eucharistiæ Sacramenti sumptione, copula à conjugibus sollicitiùs procuretur, Pontius *cit. cap. 66. n. 12.**

Dubium secundò est, an experientia triennium debeat esse continuum. Quod aliqui affirmant, alii negant. Nec malè utrique, si illi de Morali: isti de Mathematica aut etiam Physica continuatione, interpolationem & cessationem omnem excludente, loquantur; cum triennium, moraliter saltem continuum, apertè exigant verba recitata ex *c. fin.* physica autem continuationis necessitatem non admittat ratio; quia, si eâ frequentia, quâ alii conjuges matrimonio uti communiter solent, in ejus usu seu carnalis copulæ attentatione tribus annis ipsi perseverârint, triennio continuo copulæ experimentum cæpisse censentur; ut, cæterorum conjugum instar, ipsorum cohabitatio & experientia interrupta non censeatur: quantumvis peregrinationis aut alicujus negotii gerendi causâ unus ab altero aliquot diebus, imò hebdomadis, & uno alteròve mense abfuerit, vel propter infirmitatem aut aliud simile impedimentum tanto tempore à matrimonii usu abstinerit, Ita alius DD. relatis *cit. Gutierrez n. 7. Sanchez disp. 111. n. 5. Pontius n. 12. & Palao S. 10. n. 5.*

Dubium tertio est de casu, quò eum, ob cujus impotentiam matrimonium Ecclesiæ autoritate est dissolutum, potentem fuisse, postea apparet. Quò casu Regulæ instar est, eò, quòd postea contractum est, dissolutò priùs matrimonii rediunte.

redintegrandum, secundum Rescriptum Innocentii III. relatum *c. Fraternitatis cit.* Ratio est; quòd talicafu Ecclesia sit decepta, ab eaque contra matrimonii valorem lata sententia processerit ex errore: ex quo pro & contra matrimonium lata sententia decendii, imò decennii, lapsu in rem judicatam non transit, *c. cit. & c. Lator 7. de Sent. & re judic.* ut eam, quancumque ex errore processisse apparet, aut legitime probatur, retractari sit necesse, juxta dicta *Lib. 2. Tit. 27. art. 5.*

59. Hæc tamen Regula perpetua non est; cum plures sint casus, quibus conjugium prius inaurati necesse non est: veluti

Primò, si ex defectu testium aut membri virilis aut istius ariditate, ex fœminæ nimia arctitudine aliæ causa proveniens impotentia sublata esset miraculò; quia extraordinariâ miraculi viâ potentiam assecutus naturaliter verè & perpetuò impotens & ad nuptias inhabilis fuit, ut argumentò à contrario ductò inferitur ex verbis, *Attendens, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quòd præter Divinum miraculum potuit removeri, c. Fraternitatis cit.* Secus esset, si sublatum esset per consuetos Ecclesiæ Exorcismos & Orationes, *can. fin. 33. q. 1.* quia miraculò tolli id solum cenletur, quod extraordinariis & insolitis: non quod consuetis & ordinariis, etiam spiritalibus, auxiliis cessat, Sotus in *4. dist. 34. q. unic. art. 3. cit.* Sanchez *disp. 94. n. 10.* & Laiman *Lib. 5. Traçt. 10. p. 4. cap. 11. n. 2.*

60. Secundò, si impotentia aliter insuperabilis, sive à malefici auctore, sive ab alio incantatione magica vel alia mala arte sublata esset; quia etiam ea, quæ per ordinaria & licita media tolli nequit, naturaliter perpetua reputatur, juxta *c. cit.* verba, *Per opus humanum, id est, licitum,*

ut monui *n. 6. cit.* Sanchez *n. 11.* & Laiman *n. 2.*

Tertiò, si matrimonii dissolutio facta est propter impotentiam, v.g. arctitudinem mulieris solummodo respectivam, eaque ab alio priori dissimili viro cognoscatur; quia ea, quæ posteriori & dissimili viro ad coitum apta & potens est, priori nimis arcta, & respectu ipsius perpetuò impotens potuit esse, *arg. c. cit. cit.* Sanchez *disp. 99. n. 18.* & Pontius *cap. 64. n. 3. Dissimili*, inquam; quia, si mulier ab alio, quoad ætatem, vires & habitum corporis priori simili viro carnaliter cognosceretur, potens esse convinceretur etiam respectu istius: quocum proinde matrimonium redintegrandum esset eò, quod postea cum alio contractum est, dissolutò, ut *c. cit.* distè habetur.

Quartò, quando idem post triennalem experientiam dissolutum est propter impotentiam proveniente ex maleficio unius vel utriusque; si enim eam, quæ præviâ ejusmodi experientiâ respectu unius declarata est impotens, ducat & carnaliter cognoscat alius, cum isto initum non dissolvitur, nec redintegratur matrimonium prius, ex clarâ decisione *can. fin. 33. q. 1.* quò relatum decretum, licet Provinciale duntaxat sit, Ecclesiæ tamen usu approbatum & Apostolicæ Constitutionis vel in Concilio generali editæ sanctionis instar est receptum. Ratio est; quia non rarò accidit; ut quis maleficiatus sit solummodo respectu unius. Ita in *can. cit.* Turrecremata *art. 2. in fine & in c. 1. hæc Rubric.* Ant. de Butrio *n. 7.* Panormit. *n. 7.* Alex. de Nevo *n. 10.* Sylvester *V. Matrimonium 8. d. 8.* aliisque DD. congestis *cit.* Sanchez *n. 22.* excipiens casus, quibus conjugii dissolutioni præmissa non esset experientia triennis: quò post illam, istâ aliisque cautelis adhibitis factam, mulier à priori viro: imò etiam

K k 3

casu, quò

casu, quò post matrimonium, propter impotentiam ex maleficio omnino generali omnésque viros respiciente dissolutum, ab alio viro cognosceretur; cum enim his casibus impotentiam solummodo temporaneam; ac proinde Ecclesiam deceptam fuisse, planè appareat, dissolutò posteriori, priùs matrimonium est redintegrandum.

64. Porro iis casibus, quibus, posteriori matrimonio dissolutò, prius est redintegrandum, præmittenda redintegrationi est penitentia de periurio, si quod super impotentia jurandò conjuges commiserunt,

can. Requisisti cit. & c. Laudabilem ibi, Peractà penitentia cogantur ad conuivia priora redire: quorum tamen textuum dispositioni satisfieri, si ante instaurationem penitentia à conjugibus inchoata, Turrecremata in can. cit. in fine; imò, si ea injuncta tantum sit, existimant cit. Gutierrez cap. 11 §. n. 10. Sanchez disp. 99. n. 30. & Palao §. 12. n. 5, quod credible non sit, Papam voluisse; ut ob dilatam executionem penitentia matrimonii instauratio cum peccati & animarum periculo differretur,

TITVLVS XVI.

De Matrimonio, contracto contra Interdictum Ecclesiæ.

Nuptias dirimentibus (Raptum taxat ad Lib. 5. Tit. 17. reiecto) omnibus; Sponsalibus etiam, uti & Religionis, Sacri Ordinis, Continentiæ & non nubendi Votis simplicibus explicatis, ad hanc Rubricam declaranda ex impedimentis, conjugium solummodo impedimentibus, Iuperiunt Interdictum Ecclesiasticum, Tempus feriatum & Crimen,

ARTICVLVS I.

De Interdicto, seu Veto Ecclesiæ,

SUMMARIUM.

1. Contra hoc generaliter, quod contra SS. Canones:
2. Specialiter contrahi dicitur, quod inquitur contra prohibitionem su-

perioris:

3. Non solum Papæ vel Episcopi,
4. Sed etiam Parochi.
5. Irricum est conjugium initum contra interdictum Papæ,
6. Nuptialem contractum specialiter,
7. Vel generaliter, contra illud attentanda, irritantia.
8. Contra Papæ simplex,
9. Et quodcumque Episcopi &c. interdictum initum subsistit:
10. Nisi ab huius proposito sit lite, super sponsalibus ac destoracione pendente:
11. Idque secundum aliquos ex rescripto Alexandri III.
12. Et mente Glossæ, nuptias contra interdictum ex causa perpetua,
13. Etiam nuptias ex se non irritant, ab Episcopo propositum,
14. Et clausula irritante non munitur, inquitur